

POSTANOWIENIE

24 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 24 marca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa G.M. i B.M.
przeciwko B. spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej B. spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z 25 września 2023 r., I ACa 832/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
2. zasądza od B. spółki akcyjnej w W. na rzecz G.M. i B.M. po 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia B. spółce akcyjnej w W. do dnia zapłaty.

(M.M.)

UZASADNIENIE

W skardze kasacyjnej wywiedzionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 25 września 2023 r. pozwany Bank spółka akcyjna w W. wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Zdaniem skarżącego w sprawie występuje następujące istotne zagadnienie prawne: Czy w przypadku uznania przez sąd, że klauzule przeliczeniowe zawarte w regulaminie do umowy kredytu walutowego, w której treści przewidziano, iż zarówno waluta kredytu, jak również waluta spłaty zostały określone w walucie obcej, kredyt został wypłacony w walucie polskiej z uwagi na dyspozycję złożoną przez kredytobiorcę, który miał również prawo na mocy postanowień rzeczowej umowy i regulaminu wypłacić kredyt oraz spłacać zobowiązanie w walucie obcej lub w walucie polskiej, umowa może wiązać strony i być wykonywana w jej pozostałym zakresie jako kredyt stricte walutowy, z pominięciem postanowień uznanych za abuzywne?

Ponadto pozwany wskazał na istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a która polega na przesądzeniu, czy prawidłowa jest wykładania art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i § 2 k.c. przewidująca, że w przypadku dokonywania przez kredytobiorcę spłat na poczet zobowiązania, w razie stwierdzenia nieważności stosunku prawnego, będącego podstawą świadczenia, zwrotowi podlega kwota pieniężna o wartości nominalnej, bez ustalenia jej wartości na moment spełnienia świadczenia, w sytuacji, gdy przedmiotem świadczenia była kwota pieniężna wyrażona w walucie obcej, której wartość od czasu spełnienia świadczenia przez zubożonego względem waluty krajowej znacząco wzrosła z przyczyn obiektywnych, tak że na moment wyrokowania odzwierciedla obiektywnie znacznie wyższą wartość niż na moment jej uiszczenia, wskutek czego w wyniku wydania wyroku zubożony stanie się nienależnie wzbogacony o wzrost kursu waluty obcej względem waluty krajowej?

Powodowie w odpowiedzi na skargę kasacyjną wnieśli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie dotychczas nierozstrzygnięte w orzecznictwie, a zatem takie, które cechuje się przymiotem nowości i którego wyjaśnienie może sprzyjać rozwojowi prawa (zob. np. postanowienia SN: z 21 stycznia 2022 r., I CSK 1285/22; z 24 kwietnia 2023 r., I CSK 4950/22; z 20 grudnia 2023 r., I CSK 4003/23). Powołanie się na przyczynę kasacyjną wymienioną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Zagadnienie prawne powinno przy tym zostać oparte na konkretnych, powołanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przepisach prawa, które jednocześnie pozostają w związku z podstawami wniesionego środka prawnego. Zagadnienie takie musi zostać ujęte w sposób abstrakcyjny - tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólniejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest także powołanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen przedstawionego problemu i zaprezentowanie możliwych kierunków interpretacyjnych (zob. np. postanowienia SN: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13; z 16 grudnia 2021 r., V CSK 289/21; z 23 grudnia 2022 r., I CSK 3245/22; z 14 czerwca 2023 r., I CSK 1253/23; z 4 września 2023 r., I CSK 1862/23; z 31 stycznia 2024 r., I CSK 2718/23).

Zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny dający się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienia SN: z 13 stycznia 2023 r., I CSK 1826/22, i z 26 maja 2023 r., I CSK 4904/22) oraz nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. np. postanowienia SN: z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, i z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20).

Problem przedstawiony przez skarżącego, na tle ustaleń faktycznych poczynionych w przedmiotowej sprawie, nie spełnia powyższych wymagań, ponieważ na obecnym etapie rozwoju orzecznictwa sądowego w sprawach dotyczących konsumenckich kredytów hipotecznych denominowanych lub indeksowanych w odniesieniu do waluty obcej (w szczególności franka szwajcarskiego) nie ma już on przymiotu nowości.

Ponadto przedstawiając zagadnienie prawne pozwany zmierza do zakwestionowania wykładni spornej umowy kredytowej dokonanej przez Sąd Apelacyjny. Sąd ten przyjął, że według przedmiotowej umowy kredyt mógł być wypłacony tylko w złotych, a zatem z wyłączeniem możliwości wykonywania tego świadczenia za pomocą CHF. Wyjaśnił, że co prawda w umowie wskazano, że bank „uruchomi transze kredytu w złotych lub w walucie kredytu” (§ 3 ust. 1 lit. c umowy), ale alternatywa ta była iluzoryczna. W Regulaminie sprecyzowano bowiem, że „wypłata kredytu w walucie obcej następuje przy zastosowaniu kursu zakupu walut w banku” (§ 19 ust. 4 Regulaminu). Oznaczało to, że przekazanie skredytowanych środków nie mogło nastąpić w inny sposób niż w złotych po przeliczeniu według wskaźnika kursowego ustalanego przez kredytodawcę. Jak wskazał Sąd drugiej instancji wykładnię tę potwierdzają okoliczności towarzyszące zawarciu i wykonywaniu umowy, które stosownie do art. 65 § 1 k.c., powinny być uwzględnione w jej toku.

Tym samym zaprezentowany przez skarżącego problem nie może być uznany za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., gdyż został sformułowany z pominięciem zasadniczych motywów, które stanowiły podłoże zaskarżonego wyroku (zob. postanowienie SN z 12 lutego 2021 r., IV CSK 437/20).

Wątpliwości skarżącego co do charakteru kredytu udzielonego powodom są przy tym nieuzasadnione. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że z punktu widzenia polskiego systemu prawnego można wyróżnić trzy rodzaje kredytów, w których występuje (w różnych rolach) waluta obca: indeksowany, denominowany i walutowy. W kredycie indeksowanym kwota kredytu jest podana w walucie krajowej i w tej walucie zostaje wypłacona, ale zostaje przeliczona

na walutę obcą według klauzuli umownej opartej również na kursie kupna tej waluty obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, przy czym spłata kredytu następuje w walucie krajowej. W kredycie denominowanym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej, a zostaje wypłacona w walucie krajowej według klauzuli umownej opartej na kursie kupna waluty obcej obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, zaś spłata kredytu następuje w walucie krajowej. Z kolei w kredycie walutowym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej i spłata również jest dokonywana w tej walucie. Tylko w tym ostatnim wypadku roszczenie kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy jest wyrażone w walucie obcej, tj. kredytobiorca może żądać od kredytodawcy wypłaty kwoty kredytu w walucie obcej. W dwóch pozostałych wypadkach żądanie kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy w zakresie spełnienia świadczenia (czyli wypłaty kwoty kredytu) dotyczy wyłącznie waluty krajowej (zob. wyrok SN z 30 września 2020 r., I CSK 556/18). O kredycie walutowym można mówić zatem jedynie wówczas, gdy umowa jednoznacznie ustala kwotę kredytu udzielonego i faktycznie wypłaconego kredytobiorcy wyłącznie w walucie obcej i przewiduje spłatę rat wyłącznie w walucie udzielonego kredytu. W innych przypadkach, umowa wprowadzająca mechanizm przeliczenia czy to kwoty udzielonego kredytu czy to rat kredytu z waluty obcej na złote polskie lub odwrotnie, nie stanowi umowy kredytu walutowego w opisanym wyżej rozumieniu (zob. wyrok SN z 20 maja 2022 r., II CSKP 713/22).

Sąd Najwyższy wyjaśnił już także, że samo zapewnienie konsumentowi - kredytobiorcy możliwości spłaty rat kredytu w walucie obcej (walucie indeksacji) nie uchyla abuzywności postanowienia dotyczącego spłaty rat kredytu w walucie krajowej, w wysokości zależnej od kursu waluty obcej określanego swobodnie przez bank (zob. wyrok SN z 25 października 2023 r., II CSKP 820/23). Dodać należy ponadto, że w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyrażono stanowisko, że dołączenie do umowy zawartej z konsumentem dwóch alternatywnych warunków dotyczących wykonania tego samego obowiązku ciążącego na konsumentach, z których jeden jest nieuczciwy, a drugi zgodny z prawem, pozwala danemu przedsiębiorcy na spekulowanie, że poprzez brak informacji, nieuwagę lub niezrozumienie konsument wykona dane zobowiązanie zgodnie z warunkiem, który powoduje znaczącą nierównowagę praw i obowiązków

stron ze szkodą dla konsumenta. W związku z tym taki mechanizm umowny może sam w sobie mieć nieuczciwy charakter (zob. wyrok TSUE z 21 września 2023 r., C-139/22, pkt 55).

Obecnie nie budzi już także wątpliwości, że w przypadku umowy denominowanej kursem CHF, po wyeliminowaniu z niej klauzul przeliczeniowych, nie jest możliwe utrzymanie takiej umowy w mocy ani jako umowy kredytu walutowego w CHF, ani jako umowy, w której kwota kredytu wyrażona byłaby w złotych polskich (zob. uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, nr 12, poz. 118 ; wyrok SN z 21 lutego 2024 r., II CSKP 225/23, i postanowienie SN z 27 czerwca 2024 r., I CSK 1014/23).

Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. m.in. postanowienia SN: z 8 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 13 października 2023, I CSK 2890/23; z 30 listopada 2023 r., I CSK 5560/22, i z 21 grudnia 2023 r., I CSK 3439/23). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 9 listopada 2023 r., I CSK 6588/22).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 20 września 2023 r., I CSK 5136/22, potrzeba, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. oznacza, że określony przepis, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, może być rozumiany na różne sposoby, a orzecznictwo i nauka prawa albo nie wypracowały w tym przedmiocie żadnego poglądu, albo prezentują rozbieżne stanowiska. W konsekwencji przyjąć należy, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, podobnie jak nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy co do podnoszonych kwestii wyraził już swój pogląd

we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę przyjętego stanowiska (zob. m.in. postanowienia SN: z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14; z 30 listopada 2023 r., I CSK 6472/22).

Wywody skarżącego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom; przepisy przywołane przez pozwanego zostały już bowiem omówione przez Sąd Najwyższy. W szczególności należy przywołać uchwałę całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w której wyjaśniono, że jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.

Konsekwencją nieważności umowy kredytu jest konieczność zwrotu przez bank na rzecz kredytobiorcy płatności dokonanych z tytułu umowy kredytu jako nienależnego świadczenia (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.), przy czym roszczenie o zwrot tych płatności jest niezależne od roszczenia banku o zwrot wypłaconego kredytu. Jeżeli zatem kredytobiorca dokonywał płatności w walucie obcej, to zwrotowi podlega kwota płatności zrealizowanych w tej walucie. Dla wartości zubożenia kredytobiorcy nienależnie świadczącego w walucie indeksacji na chwilę wyrokowania (art. 316 § 1 k.p.c.) miarodajny jest bieżący kurs waluty indeksacji (zob. uchwały SN z 16 lutego 2020 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40; z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, postanowienie SN z 20 grudnia 2024 r., I CSK 2741/23).

W sprawie nie zachodzi także nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 99 w zw. z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przy uwzględnieniu § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20

rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Maciej Kowalski

(a.z.)

[a.ł]